

AL GÖZÜM SEYREYLE SALİH (1976)

YAŞAR KEMAL (1923 – 2015)

Genel Bakış

Anlatının İstanbul'da geçtiği eserlerden biri olarak *Al Gözüm Seyreyle Salih*, ilk olarak 1976 yılında *Vatan* gazetesinde tefrika edilmiş ve ardından aynı yıl içinde kitap halinde yayımlanmıştır. Yazarın çoğu romanından farklı olarak söz konusu edilen eserdeki anlatı, bir Karadeniz kasabası olan Şile'de geçmektedir. Kemal, uzamın Çukurova olduğu eserlerinde çoğunlukla insan-toprak ilişkisi üzerinde durmuştur. Fakat uzamın İstanbul olduğu eserlerde insan-deniz ilişkisi üzerinde durulmaktadır. Kemal, anlatının geçtiği dönemde Şile'de yaşayan insanların yaşadığı toplumsal, politik ve ekonomik sorunları eserinde irdelenmiştir. Başkarakterin bir çocuk olduğu anlatıda dönemin birçok sorunu ele alınır. Bunun haricinde Salih adlı çocuk başkahramanın beklentileri ve özlemleri karşısında nasıl tavır takındığı ve karşılaştığı zorluklarla nasıl mücadele ettiği yazarın kendine has üslubu ve dünya görüşüyle eserde işlenmiştir. Anlatıda rol oynayan başkarakter, *Binboğalar Efsanesi*'ndeki Kerem adlı karakterle çeşitli benzerlikler göstermektedir. Bir hayvanı iyileştirmeyi ve çok hoşuna gitmiş olan bir oyuncığa sahip olmayı takıntı haline getirmiş olan Salih, içinden çıkamayacağı durumlara düştüğü zaman kendi zihninde yarattığı mitlere sığınır. İnsanoğlunun karşılaştığı zor durumlarla baş edebilmesi için kendi mitlerini yarattığı tezi, yazar tarafından anlatının çocuk başkarakteri aracılığıyla savunulur.

Özet

Karadeniz'e kıyısı olan bir balıkçı kasabasında yaşayan Salih, zamanını çoğunlukla çevresinde olup biten olayları gözlemleyerek geçirir. Salih'in tembelliğinden bütün aile bıkmıştır. Fakat Salih ailesine aldırış etmez ve bildiği gibi yaşamaya devam eder. Bir gün sahilde dolaşırken yaralı bir yavru martı bulur. Salih, hiç hareket etmeyen martıyı kendisine getirir fakat sakat kanadını bir türlü iyileştiremez. Bölgenin en meşhur şifacılarından biri olan büyük annesine kuşu iyileştirmesi için yalvarır. Fakat büyük anne merhemlerinin insanlar için olduğunu ve onları kuşlar için kullanmayacağını söyler. Bir süre sonra Salih martısını unutur ve kasabadaki bir dükkanın vitrininde gördüğü oyuncak kamyonu satın almak ister. İsmail Usta ve Temel Reis'in yanında çalışarak para kazanmaya çalışır. Fakat oyuncak, Salih gerekli parayı toplayamadan satılır. Oyuncak kamyonun Avukat Osman Ferman'a satıldığını öğrenen Salih, Bahri adlı bir arkadaşıyla birlikte Osman Ferman'ın evine gider ve kamyonu oğlundan çalar. Ardından Bahri ve Salih ikilisi, aynı yöntemi kullanarak kasabadaki birçok oyuncak çalarlar. Kasabadaki her dükkanda oyuncak satılmaya başlanmasının ardından Salih, yeniden martısıyla ilgilenmeye başlar. Onu yeniden büyük annesine gösterir. Salih ona kuşu iyileştirmezse zamanında evden kaçmış olan kocasını bir daha asla göremeyeceğini söyler. Büyük anne Salih'i kovalar ve onu yakaladığında öldüreceğini söyler. Salih, martısının iyileştirilmesi için birçok kişiyle görüşür fakat hiç kimse ona yardımcı olmaz. Gömleğinin üzerinde Che Guevara'nın profil fotoğrafı olan Salih, kendisine komando diyen kişiler tarafından yakalanır ve sorguya çekilip işkence görür. 1970'li yıllarda süregelen siyasi çatışmaların masum kurbanı olan Salih, kendi zihninde yarattığı şehzade yilandan medet umar. Babası Salih'i alır ve ele getirir. Temel Reis yaptığı merhemle martıyı iyileştirir. Hayatının büyük bir bölümünü içki içerek ve kumar oynayarak harcamış olan baba, ailesine maddi olarak katkı sağlamak için kaçakçılık yapmaya karar verir. Salih babasının Metin gibi öldürüleceğini ve Halil gibi bir daha eve dönmeyeceğini söyler. Onun söylediklerini duymuş olan büyük anne, onu yakalayıp dövmek ister. Fakat Salih'i yakalamayı başaramayan büyük anne, martıyı alır ve onun kafasını kopartır. Bu olayın ardından gerçeklerle yüzleşen Salih, eski hayatını geride bırakıp çalışmaya karar verir.

Kişiler

Salih Anlatının başkarakteri on bir yaşında olan bir çocuktur. Anlatının kurgusu tamamen on bir yaşındaki başkarakterin istekleri, umutları, korkuları ve eylemleriyle çevrelenmiştir. Salih etrafında olup biten şeyleri gözlemlemeyi çok sever. Hayatı anlamaya ve insanları tanımaya çalışmaktadır.

Büyük anne (Dilber Hatun) Başkarakter olarak rol oynayan Salih'in büyük annesidir. Yirmi iki yaşında eşi tarafından terk edilmiş olan Dilber Hatun, küçük bir bebek olan oğlunu tek başına yetiştirmek zorunda kalmıştır. Yıllardır eşinin geri dönmesini beklemektedir. Kasabanın en meşhur merhemcilerindendir.

İsmail Usta Kendisini yaptığı işe adanmış olan karakter, Salih tarafından gece gündüz izlenen bir demircidir. Demircilerin oldukça iyi insanlar olduklarına inanan ve onların efsanelere konu olduklarını bilen Salih'in gelecekte yapmayı istediği işlerden biri demircilikdir.

Temel Reis Kasabanın en çok tanınan ve sevilen balıkçısıdır. Salih Temel Reis sayesinde balıkçılığı ve ağ onarımını öğrenmiştir. Salih Temel Reis'i çok sever ve ona çok güvenir. Zaman zaman onunla birlikte İstanbul'a ya da yedi denizin ardına gitmek ister. Temel Reis Salih'in hayal dünyasında da önemli rol oynar.

Metin Metin karakterinin hikayesi, ana anlatı içinde bir yan öykü olarak ilerlemektedir. Balıkçılıktan kazandığı gelire geçimini sağlayamayan Metin, teknesini satar ve kaçakçılığa başlar. Metin karakterinin eylemleri ve hikayesi anlatıya aksiyonla devinim katmaktadır. Salih Metin'in karakteri ve hikayesiyle oldukça yakından ilgilenir.

Anlatıda önemli rolleri olan diğer karakterlerin isimleri şunlardır: Hacer (anne), Hanife (büyük abla), Mustafa (enişte), Salih'in babası, Dursun Usta, Tefeci Hacı Nusret, Korsanlar Padişahı, Şehzade yılan, Mustafa Kaval, Eczacı Fazıl Bey, Doktor Yasef Efendi, Gözbağcı Ali, Sakallı Haydar, Bahri, Osman Ferman, Yusuf (Mustafa Kaval'in oğlu), Selim, Halo Şamdin, Gülderen, Deniz kızı, Akçakuş (martı) vd.

Öykü

Salih'in Sakat Bir Martı Bulması ve Onu İyileştirmek İstemesi Sabahın erken saatlerinde, henüz dokuma tezgahları bile işlemeye başlamamışken, uyanan Salih sahile gider ve balıkçı teknelerinin denize açılmalarını izlemeye başlar. Salih bölgedeki bütün balıkçıları ve onların teknelerini tanımaktadır. Neredeyse her sabah sahile gelip onların çalışmalarını izler. Sahilde dolaşan Salih ölü bir karabatağa rastlar. Salih ölümün nasıl bir şey olduğu üzerine derin düşüncelere dalar. Ardından karabatağı alıp denize fırlatır. Denize uzanan bir kayalığın arasında kanadı kırık yavru bir martı bulur. Yavru martı ıslanmış ve kanadındaki tüyler hayli azalmıştır. Martının kanadının sakat olduğunu anlayan Salih, onu merhem yapan büyük annesine götürmek ister. Fakat daha önce büyük annesini sinirlendirecek bir şey yapmış olduğu için onun yanına gitmek istemez. Salih kendisiyle konuşup kendi kendisine kavga etmeye başlar. Yavru martıyı ölüme terk etmek istememektedir. Evin avlu kapısına gelir fakat kapıyı çalıp çalmamak konusunda tereddüt eder.

Salih'in Kasabayla Olan İlişkisi Salih, zamanının büyük bir çoğunluğunu bölgede yaşayan ustaları, balıkçıları ve hayvanları gözlemleyerek geçirmektedir. Demirci İsmail Usta'yı çalışırken saatlerce izler. Marangozluktan ve ağaç kokusundan çok hoşlandığı için marangoz ustası Dursun'u da hiç bıkmadan izler. Fakat balıkçı Temel Reis zaman zaman ona iş verdiği için en çok onunla vakit geçirmektedir. Büyük anne, aile ve mahalleliler aylıklığından dolayı Salih'ten bıkmışlardır. Herkes ona düşman gözüyle bakmaktadır. Fakat insanların ona kızmalarının asıl sebebi herkes çalışırken onun kendi başına buyruk davranmasıdır. Zeytin Adası taraflarında Temel Reis'le tanışmış olan Salih, ondan ağ onarmayı öğrenmiştir. Kısa sürede ağ onarımında ustalaşan Salih diğer balıkçıların dikkatini çekmiştir. Balıkçılar Salih'e emeğinin karşılığında kasa kasa balık verirler. Salih aldığı kasaların bazılarını eve götürür, kalanları da pazarda satar. Salih balıkçılarla birlikte denize açılmayı çok istemektedir. Zaman zaman Temel Reis Salih'e başlarını alıp uzaklara gitmeyi önerir. Her şeyin yolunda olduğu, huzurlu bir diyara gitmenin hayalini kurarlar. Temel Reis Salih'e, çevresindeki her şeyi bıkmamacasına izlediği için "Al Gözüm Seyreyle Salih" adını vermiştir. Gerçekten de Salih, çevresinde olup biten her şeyi dünyadan kopmuşçasına izler ve izlediği her şeyle bütünleşir.

Salih'in Martıyı İyileştirmeye Çalışması

Martıyı içini otlarla doldurduğu bir sepetin içine koymuş olan Salih, ona su içirmeye çalışmaktadır. Suya batırılan pamuktan yavrunun ağzına su damlatılır. Salih büyük annesinden martıyı iyileştirmesi için yardım ister. Fakat büyük anne yaptığı merhemlerin insanlar için olduğunu ve onları kuşlar için kullanmayacağını söyler. Salih büyük annesinin merhemlerini överek onu yumuşatmaya çalışır. Fakat büyük anne yavru martıya yardım etmemekte kararlıdır. Salih'in annesi oğlunu yavru martıyla evin içinde görünce çok kızar. Diğer çocukların işe girip çalıştıklarını, kendisininse sürekli olarak hayvanlara vakit harcadığını söyler. Salih martıyı koyduğu sepeti alıp evden çıkar. Giderken büyük annesine merhemlerini başına çalmasını söyler. Annesi Salih'e kızar ve eve döndüğünde söylediklerinin hesabını soracağını söyler. Yavru martıyla birlikte sahile giden Salih, onu bir kayalığın üzerine koyar. Ardından gömleğini ağ olarak kullanıp balık yakalamaya başlar. Salih martıya balık yedirmekte zorlanır. Zira martı hiç hareket etmemektedir ve boynunu bile kaldıramamaktadır. Salih Eczacı Fazıl Bey'den ilaç almayı düşünür. Fakat ilaçlar oldukça pahalıdır. Ardından Salih yavru martıyı Doktor Yasef Efendi'ye götürmeyi düşünür. Yasef Efendi doktorluktan emekli olalı aradan epey zaman geçmiştir. Salih onun martıyı iyileştirip iyileştiremeyeceğini düşünür. Fakat Yasef Efendi'nin çocuklarla sürekli olarak sorun yaşadığı aklına gelince bu fikrinden vazgeçer. Salih, yakaladığı balıkları martıya zorla yedirmeye çalışır. Martının hiç hareket etmemesi ve çaba göstermemesi üzerine ona kızar. Martıyı kayalıklara bırakıp gitmeye karar verir. Fakat onun vahşi kediler tarafından parçalanmış halini düşününce bu kararından vazgeçer. Salih, uzun çabaların ardından martıya üç tane balık yedirmeyi başarır. Salih martıyı iyi bir merhemci olan Hanife ablasına götürmeye karar verir.

Martının Kendine Gelmesi ve Salih'in Eve Dönmesi

Salih Hanife ablasının evine gelir ve ona kuştan bahseder. Mustafa'nın eniştesi balıkçıdır ve martılar hakkında az da olsa bilgi sahibidir. Abla ile kardeş Mustafa'nın eve dönmesini beklerler. Salih Hanife'ye evden neden kaçtığını ve martıyı nerede bulduğunu anlatır. Bir süre sonra Mustafa eve gelir. Salih Mustafa'ya kuşu gösterir ve onu iyileştirmesini ister. Mustafa martının öleceğini düşünür fakat onun bir süredir yaralı halde yaşadığını öğrenince hayatta kalacağını söyler. Mustafa martının kanadını oksijenli suyla temizler ve yarasına çignenmiş buğday basar. Bir süre önce hayatını kaybetmiş olan Halim Reis, bulduğu martıların sorunlarıyla daima ilgilenmiş ve onlar hakkında çok şey öğrenmiştir. Mustafa Halim Reis'ten martılarla ilgili bir şeyler öğrenmemiş olduğuna pişman olur. Üçlü yataklarına girip uyur. Ertesi sabah martının yanına giden Salih onu bıraktığı gibi bulur. Hanife Salih'e annesinin eve geldiğini ve onu çok merak etmiş olduklarını söyler. Hanife Salih'ten eve dönmesini ister. Fakat martının evde öldürüleceğini düşünen Salih oraya dönmek istemez ve kuşunu alıp sahile iner. Salih martıyı beslemek için balık tutmak ister ve bundan dolayı Halim'in kepçesini çalmaya karar verir. Kahvehanenin önündeki kepçeyi alıp sahile geri dönen Salih balık yakalamaya başlar. Yakaladığı balıkları martıya götürdüğünde onun kendine gelmiş olduğunu fark eder. Martı önüne koyulan bütün balıkları yer. Bunun üzerine Salih sevinç çığlığı atar ve kasabada gördüğü herkese kuşunun iyileştiğini söyler. Salih Hanife ablasının yanına geri döner. Ablası onu evden göndermiş olduğu için çok üzgündür. Salih'i merak etmiş ve bundan dolayı onu aramaya çıkmaya hazırlanmış olan Mustafa Salih'in yanına gelir. İkili uzun uzun yavru martıyı izler ve birbirlerine göz kırparlar. Martı için en kötü bölüm atlatılmıştır. Artık onun kanadını iyileştirecek birisinin bulunması gerekmektedir. Hanife Salih'e istediği kadar evde kalabileceğini söyler fakat babasının Salih'i baştan çıkaran kişinin Mustafa olduğunu düşündüğünü söyler. Salih sarhoş babasına kızar ve Mustafa'nın onu dövebileceğini söyler. Ancak Salih ablasının yanında kalmak konusunda ısrar etmez ve yarın eve geri döneceğini söyler. Zira Hanife Salih'e, evdekilerin ona kızgın olmadıklarını söyler.

Büyük Annenin Salih'e Öfkelenmesi

Eve geri dönen Salih oldukça hoş bir şekilde karşılanır. Babası Osman Kaptan, Mustafa'yı balıkçı olduğu için sevmiyor olsa da, onun yanına gitmiş olduğu için Salih'e kızmaz. Salih büyük annesine sarılır ve ona martı için merhem yapıp yapmayacağını sorar. Büyük anne merhemlerinin kuşlar için değil insanlar için olduğunu söylemeye devam eder. Büyük anne neşe içinde dolaşan torununa düşmanca davranır. Ertesi sabah uyanır uyanmaz Salih, ailesini dokuma tezgahlarının başında bulur. Salih bütün evi didiklemeye başlar. Onun bu hallerine alışmış olan aile ona hiçbir şey söylemez. Salih eski bir kazanın içinde oyuncaklarını bulur. Oyuncaklarını görmesiyle birlikte bazı anılarını hatırlar. Bundan dolayı oyuncaklara bir süre dokunamaz. Daha sonra oyuncaklarını bir torbaya dolduran Salih, martıyı da alıp sahile gitmek ister. Fakat annesi ona yemek yemeden hiçbir yere gidemeyeceğini söyler. Salih sofraya oturup çorbasını içmeye başlar. Onun neşeli halini gören büyük anne öfke içinde martının başını koparacağını söyler ve herkesin gözünün içine bakıp gülümser. Annesi Salih'e büyük annenin sürekli kendi kendine konuştuğunu ve korkmaması gerektiğini söyler.

Metin'in Balıkçıdan Kaçakçıya Dönüşmesi

Oldukça küçük bir kasabada yaşayan Salih'in kapı komşusunun adı Metin'dir. Metin, mahallelilerin daima yardımına koşan ve bundan dolayı çok sevilen bir karakterdir. Balıkçılıktan elde ettiği gelire hayatını idame ettirmeyi başaramamış olan Metin, kısa bir süre sonra teknesini satmıştır. Ardından iki tabancayla dolaşmaya başladığı görülür. Kaçakçılık yapmaya başlamış olan Metin, Bulgaristan'dan Şile'ye mal kaçırmaktadır. Birçok kez çatışmaya girmiş ve ölümden dönmüştür. Büyük annenin merhemlerinden sürekli olarak faydalanmış olan Metin, ona daima pahalı hediyeler almış ve büyük anne sadece bu zamanlarda gülerken görülmüştür. Devamlı olarak ölüm tehlikesi altında yaşayan Metin oldukça cömerttir. Salih onun cömertliğini tehlikeli bir iş yapıyor olmasına bağlar. Geceleri sahilde buluşan kaçakçıları izleyen Salih, annesi tarafından uyurken bulunur ve eve götürülür. Annesi Salih'in başına kötü bir şey gelmesinden ya da onun hastalanmasından korkar. Kasabada yaşayan her şeyin ve herkesin hayatına müdahil olan Salih, yaşadığı can sıkıntısını bu şekilde gidermektedir. Aksi halde kasabayı uzun süre önce terk etmiş olacağını söyler.

Metin'in Silahlı Adamlar Tarafından Aranması ve Büyük Annenin Hasreti

Gece vakitlerinde Metin'in evinin etrafında gezinen bazı adamlar görülür. Salih adamların Metin'i öldüreceklerini düşünür. Fakat adamlar Metin'i öldürmeden evden uzaklaşırlar. Bir gün Metin kasabaya bir kamyonla gelir. Onun son model kamyonunu gören herkes hayranlıkla onu izler. Kasabalılar Metin'e hayırlı olsun dileklerini iletmek için ziyarete giderler. Salih kamyonu dokunmayı ve Metin'in dikkatini çekmeyi çok ister. Evin bahçesinde koşuşturmaya başlayan Salih "öldürüleceğini biliyor" diye bağırmağa başlar. Metin Salih'e oldukça öfkeli bir şekilde bakar. Metin'i sinirlendirdiğini anlayan Salih bir daha kamyonu hiç dokunamayacağını düşünür. Turistlerin kasabaya tatil için geldiği dönemlerde çocuklar onların eşyalarını çalarlar. Salih arkadaşına geceleri Metin'in evinde etrafında dolanan adamlardan bahseder ve onların Metin'i öldüreceklerini söyler. Kendisini bir aksiyon filminin içinde zannetmektedir. Gece vakitlerinde kamyonu görmek için dışarı çıkmak isteyen Salih büyük annesinin henüz uyumamış olduğunu fark eder. Büyük anne sinirli olduğu geceler sürekli öksürür ve kendi kendine söylenir. Bundan dolayı hiç uyuyamaz. Salih kasabalılardan büyük annesinin yirmi iki yaşındayken kocası tarafından terk edildiğini duymuştur. Eşinin dırđırına ve öfkesine dayanamamış olan Halil, onu ve oğlunu terk etmiş ve bir gemiye binip bir daha hiç dönmemiştir. Büyük anne eşini kırk yıldır beklemektedir. Her gün defalarca denize bakıp Halil'e sitem eder ve ondan dönmesini ister. Büyük anne kendisiyle dalga geçenlere Halil'in bir gün mutlaka geri döneceğini söyler.

Salih'in Büyük Anneyi Üzmesi

Büyük anne çevresindeki insanlara daima kötü davranır fakat kendisini terk etmiş olan Halil'e bitmek tükenmek bilmez bir özlem duymaktadır. Salih'in annesine göre bunun sebebi, Dilber Hatun'un daima kendisinde olmayana ve kendisinden uzak olana değer vermesidir. Halil'in geri dönmesi durumunda büyük annenin onu tanımayacağını, hatta onu öldürmek isteyeceğini söyler. Büyük annenin tavırlarından ve tutumundan hiç hoşlanmayan Salih, ondan ciddi derecede rahatsızlık duymaktadır. Salih Dilber Hatun'u sinirlendirmek, hatta onu üzme istemektedir. Bir süre Salih Metin'in turuncu kamyonunun etrafında dolaşır ve geceleri tekneyle sahile gelen siyah giyimli adamları izler. Salih onların Metin'i öldüreceklerinden emindir. Çerkes yapımı hançerlerini çıkaran adamlar bir daire oluşturup onları yere saplarlar. Onların arasına katılan Metin de dairenin ortasına gelip hançerini zemine saplar. Evde sürekli huysuzluk eden ve ailedeki herkese kızıp bağırın büyük anneden intikam almak isteyen Salih, ona Halil'in öldüğünü söylemeye karar verir. Salih Dilber Hatun'a Halil'in gemi yolculuğu sırasında öldüğünü ve herkesin bu bilgiyi ondan saklamış olduğunu söyler. Annesi ve babası tarafından dövüleceğini bilen Salih, günlerce bir ağacın tepesinde saklanır. Evden bağırmalar, feryatlar ve iç çekme sesleri duyulur. Salih büyük annesinin ölmesini istemektedir. Fakat çevresindekilerin onu ayıplamaları üzerine hatasını anlar ve büyük anneden özür diler. Bir gün Salih, karaya vurmuş olan Amerikan sigaralarından toplayabildiği kadar toplayıp eve getirir. Sigara içmeyi seven büyük anne, Salih'in bu jestinden dolayı hoşnut olur ve onu affeder. Büyük anne Salih'e Halil'in ölmüş olduğuna aslında en başında inanmamış olduğunu söyler.

Salih'in Oyuncak Kamyonu İlk Görüşü

Arkadaşlarının yanına giden Salih, onların kuş vurmaya çalıştıklarını görür. Kuş vurmaktan oldukça sıkılmış olan Salih başka bir şey yapmak istemektedir. Kuş vurmamak isteyen Salih'e korkak olduğu söylenir fakat o arkadaşlarının dolduruşuna gelmemekte kararlıdır. En sonunda çocuklar arı yakalayıp onları ipe bağlamaya karar verirler. Salih en güzel arıyı yakalayıp arkadaşlarına nispet yapmak ister. Zehirli bir arı olan boncuklu arı yakalamak isteyen Salih, uzun çabalar sonucunda istediği arıyı yakalamayı başarır. Ona bir ip bağlayıp uçurmaya başlar. Onu kıskanan arkadaşlarının boncuklu arı yakalamaya çalışacaklarını ve bu sırada zehirlenip öleceklerini düşünür. Fakat Salih bunu umursamadan arısıyla birlikte kasabada gezinmeye başlar. Ancak kasabadaki hiç kimse onun yakalamış olduğu arıyı umursamaz. Koca Duran Salih'in boncuklu

arısını fark eden ilk kişi olur. Koca Duran Salih'e zamanında boncuklu arılara çok dokunmak istediğini fakat buna cesaret edemediğini söyler. Salih, boncuklu arıya dokunmak isteyen Koca Duran'a engel olur. Zira bu tür arılar oldukça zehirli dir. Kasabanın içinde dolaşmaya devam eden Salih, bir dükkanın vitrininde oyuncak kamyon görür. Salih onu gördüğü andan itibaren takıntı haline getirir ve başkası satın almadan önce ona sahip olmak ister.

Şehzade Yılanın Doğumu Bir gece balıkçılar ve korsanlar sahildeki bir mağarada buluşurlar. Birlikte yemek yer, saz çalar ve türkü söylerler. Metin ile Temel Reis denizde geçen destansı hikayeler anlatırlar. Bir süre sonra onların arasına Korsanlar Padişahı da dahil olur. Korsanlar Padişahı padişah kadar zengin ve saygın bir isimdir. Halil İbrahim'in sofrasında bulunmuş ve onunla dost olmuştur. Kayseri'deki meşhur bir ormanda bulunan ağacın efsanevi meyvesini yemek isteyen Korsanlar Padişahı, dostlarıyla birlikte meyveyi arar. Gözleri kör edecek kadar parlak bir ışık saçan meyve bulunur. Gözlerine siyah bez bağlayan Korsanlar Padişahı meyveyi eline aldığı sırada onu yere düşürür. Korsanlar Padişahı yere düşmüş olan meyveyi alır ve onu yer. Bir süre sonra Korsanlar Padişahı'nın eşi hamile kalır. Ebe çocuğu doğurturken kadının rahminden kara bir yılan çıkar ve ebeyi zehirleyip öldürdükten sonra kadının rahmine geri döner. Kara yılan Korsanlar Padişahı'na onu çıkarabilecek bir ebenin olduğunu fakat onu arayıp bulması gerektiğini söyler. Korsanlar Padişahı yılan velihtini çıkarmak için birçok ebe getirir fakat getirilen her ebe yılan tarafından sokulup ölür. Metin Korsanlar Padişahı'na büyük annenin çok iyi bir ebe olduğunu ve onun yılanı doğurtabileceğini söyler. Korsanlar Padişahı büyük annenin ne pahasına olursa olsun getirilmesini ister. Fakat Korsanlar Padişahı tarafından arandığını öğrenmiş olan Dilber Hatun, bir deniz korsanı ile birlikte kaçmıştır. Korsanlar Padişahı'yla görüşen bir kadın, kızının kara yılanı doğurtabileceğini, zira onun bir cadı olduğunu söyler. Bir çoban Gül Fatma'ya, yılanın doğurtulacağı sırada odanın ortasına geçisinden sağılmış olan sütü koymasını ve nar ağacından koparılan dalla yılanı kafese tıkmamasını söyler. Gül Fatma çobanın söylediklerini harfiyen yerine getirir ve kara yılan kafese kapatılır.

Salih'in Oyuncak Kamyonu Takıntı Haline Getirmesi İlk olarak Salih oyuncak kamyonu satın almak için ailesinden para istemeyi düşünür. Fakat ailenin kazandığı para onların geçimini sağlamaya ancak yetmektedir. Babası Osman Kaptan ailenin bütün gelirini içkiye, sigaraya ve kumara harcamaktadır. Salih Tefeci Hacı Nusret'ten, fiyatı yüz elli lira olan oyuncığa indirim yapmasını ister. Fakat Hacı Nusret Salih'e oyuncığın Almanya'dan geldiğini ve indirim yapamayacağını söyler. Büyük annenin para sandığını hatırlayan Salih, onu sinirlendirdiğine çok pişman olur. Salih onun oyuncak için para vermeyeceğinden oldukça emindir. Dolayısıyla çalışıp kendi parasını kazanmaya karar veren Salih demirci İsmail Usta'nın yanında iş bulabileceğini umut ederek onun yanına gider. Dükkanın önünde bulunan hanımellerinin yanında oturan Salih, günlerce usta tarafından fark edilmeyi bekler. İsmail Usta'nın yanında çırak olarak çalışmak isteyen her genç onun dükkanının önünde yapılan işi günlerce izlemek zorundadır. Fakat İsmail Usta tarafından fark edilmeyen Salih, oyuncak kamyonu satın alması için günlerce tanrıya yalvarır. Oyuncak kamyonu takıntı haline getirmiş olan Salih, büyük annesinden para çalarak onu satın almaya karar verir. Bir gece evinin önünde Metin'le karşılaşan Salih ona derdini anlatır. Salih oyuncak kamyonu satın almak istediğini fakat onun fiyatının çok yüksek olduğunu söyler. Metin Salih'e Hacı Nusret'in oyuncuğu Almanya'dan getirmedeğini ve onun ölü hırsız olduğunu söyler. Metin Salih'e Hacı Nusret'e gidip oyuncuğu satın alacağını, eğer satılmazsa onu vuracağını söyler. Metin Salih'in yanından ayrıldıktan bir süre sonra bağışma ve koşuşturma sesleri duyulur. O günden sonra Metin ortalıktan kaybolur.

Salih'in Oyuncuğu Satın Almaya Çalışması Babasıyla birlikte doktora giden Salih oyuncuğu satın almak ister. Osman Kaptan Hacı Nusret'ten indirim yapmasını ister fakat Hacı Nusret oyuncuğu yüz elli liraya satmaya karardır. Bundan sonra Salih, ihtiyacı olan parayı büyük annesinden çalmaya zorunlu olduğunu anlar. Büyük annesinin sandığının anahtarını ele geçiren Salih, gece yarısı sandığı açmaya çalışır. Anahtarı kilide takıp çevirdiğinde kilidin çingirak sesi bütün evi doldurur. Kilidin çingirak sesiyle uyanan büyük anne evde bir hırsız olduğunu bağırma ya başlar. Salih kimseye yakalanmadan yatağına yatıp uyuyormuş gibi yapar. Büyük anne sandığı kontrol eder ve altınların eksiksiz bir şekilde bırakıldığı yerde durduklarını görür. Büyük anne altınlarını çalmaya çalışan kişinin Salih olduğunu anlar ve evdeki herkes bu durumun farkındadır. Fakat anne ve abla hırsız kaçarken gördüklerini söyleyip Salih'i korumaya çalışırlar. Salih Temel Reis'in yanında çalışıp gerekli parayı kazanmaya karar verir. Salih Temel Reis'in tuttuğu balıkların akşam vakitlerinde kamyonu yüklenmesine yardım eder. Yaptığı iş karşılığında balık alan Salih, kasabanın mahallelerinde onları satmaya çalışır. Fakat mahallenin kadınları onun balıklarının koktuğunu söyleyince hiç satış yapamaz. Bunun üzerine Salih balıklarını kedilere verir.

Salih'in Şehzade Yılandan Oyuncak Kamyonu Dilemesi

Sahildeki yılanlar ve köpekler birbirleriyle savaşmaktadırlar. Kendisini kovalayan kurttan kaçan Salih mağaraya saklanır. Korsanlar Padişahı büyüyen ve canı sıkılan şehzade yılanla bir arkadaş bulmak ister. Korsanlar Padişahı'nın vezirleri çocuklarını yılanla arkadaş yapmaya çalışırlar. Fakat yılanı gören her çocuk korkudan ölür. Yılanla tanışan her çocuk birkaç gün içinde ölü olarak bulunur. Bundan dolayı bir süre sonra Korsanlar Padişahı'nın ülkesinde hiç çocuk kalmaz. Şehzade yılanın yaşadığı sorunları duyan Salih, Bahri ve Cemil onu görmek isterler. Kamıştan yaptıkları atlarla Korsanlar Padişahı'nın ülkesine giden mağaranın içine girerler ve sarayın önüne gelirler. Birbirlerinin atlarını kıyaslayan Bahri'yle Cemil kavgaya tutuşurlar. Onların kavgasına tanık olan şehzade yılan kahkahalarla gülmeye başlar. Bahri, çocukları zehirleyerek öldürmüş olan şehzade yılanla kızar ve cesareti varsa karşısına çıkıp onunla kavga etmesini söyler. Şehzade yılan kimseyi öldürmediğini, çocukların korkularından öldüklerini ve kimseyle kavga etmeyeceğini söyler. Çocuklar yılanı aşağıya inmesi için ikna ederler. Yılanla Bahri arasında nasıl kavga edileceğine yönelik anlaşma sağlanır ve Bahri yılanı dövmeye başlar. Fakat bir süre sonra canı çok acımış olan ve kendisine hiç merhamet edilmediğini gören yılan Bahri'yi yere serer. Ardından yılan diğer ikilinin peşine düşer. Yılanı nasıl sakinleştireceğini bilen Salih, nar ağaçlarının olduğu bahçeye girip oradan bir dal koparır. Salih elindeki dalla yılanı sakinleştirir ve ona istediği her şeyi yaptırır. Yılan dövdüğü çocukları iyileştirir ve Salih'e onun bir dileğini gerçekleştireceğini söyler. Salih yıldıran oyuncak kamyonu ister. Ardından şehzade yılan ve çocuklar bahçede oyun oynarlar.

Salih'in Oyuncak Çalmaya Karar Vermesi

Aile üyeleri geçimlerini sağlayabilmek için çok sıkı çalışmaktadırlar. Salih de hayalini kurduğu oyuncak almak için Temel Reis'in yanında çalışmaya devam eder. Fakat Salih aldığı balıkları yine satmayı başaramaz ve onları kedilere verir. Ailesinin ne kadar çaba sarf ettiğini gören baba kendisinden utanır. Kendisini ailesinin kanını emen bir sömürücü olarak görür ve dünyadaki bütün sömürüçülere lanet eder. Bundan sonra kendisine çekidüzen verip ailesi için çalışmaya gayret edecektir. Osman Kaptan sömürüye karşı olan gençleri her zaman evinde saklayacağına söz verir. Bir gün Tefeci Hacı Nusret'in dükkanının önünden geçen Salih, oyuncak vitrinde olmadığını görür. Salih, önünde duran duvara son anda tutunur. Zira bütün dünyası başına yıkılmıştır. Onun oldukça kötü durumda olduğunu fark eden Hacı Nusret, ona üzülmemesini, Almanya'dan daha çok oyuncak geleceğini ve oyuncak Avukat Osman Ferman'ın satın aldığını söyler. Salih, günlerce evin içinde ve dışarıda hayalet gibi dolaşır. Fakat aradan birkaç gün geçtikten sonra oyuncak satın alan kişinin adının Hacı Nusret'e tanrı tarafından söylendiğini düşünür. Salih oyuncak, onu satın alan kişiden çalmaya karar verir.

Salih'in Oyuncak Çalması ve Endişelenmesi

Osman Ferman'ın dükkanını bulan Salih, bazı kasabalıların içeride oturduklarını ve onu dinlediklerini görür. Dazlak kafalı avukat kendisini dinleyen kasabalılara kibirli bir şekilde hitap etmektedir. Salih onun ne söylediğini duymamıştır fakat dükkandan çıkan kasabalılar veryansın etmektedirler. Osman Ferman'ın evine giden Salih, küçük bir çocuğu elindeki kamyonla bahçenin içinde oynarken görür. Hayalini kurduğu kamyonla hoyratça oynandığını gören Salih çocuğa öfkelenir ve onu kıskanır. Oyuncakın parçalandığını hayal eden Salih, kendisini çocuğu öldürseye döerken hayal eder. Ardından Temel Reis'in yanına gidip kasabadan kaçıp gitmek istediğini söyler. Çocuktan kamyonu almak isteyen Salih, Bahri'den yardım istemeye karar verir. Bahri Salih'e endişelenmemesini ve oyuncak çocuktan alacaklarını söyler. İki arkadaş Osman Ferman'ın evinin önünde bilye oynamaya başlarlar. Fakat sürekli olarak kamyonu bakan Salih oyuna odaklanamaz. Salih Bahri'ye hile yaptığını söyler. Bunun üzerine iki arkadaş birbirleriyle kavga etmeye başlarlar. Onları fark eden çocuk oraya doğru yönelir. Bahri Salih'e onunla bir daha oyun oynamayacağını ve çocukla oynayacağını söyler. En sonunda oyun oynayabileceği bir arkadaş bulmuş olan çocuk çok sevinir ve bilyelerini alıp onların yanına gelir. Bahri ve çocuk bilye oynamaya başlarlar. O sırada Salih de oyuncak kamyonla oynar. Bahri'yi yenen çocuk Salih'in ne yaptığını hiç umursamamaktadır. Bir süre sonra Salih oyuncak alıp kaçar. Kaçtıktan sonra Bahri'nin yakalandığını ve ona işkence edilerek adının öğrenildiğini düşünür. Oyuncak almasıyla sahildeki kayalıklara kaçmış olan Salih, hayli endişeli olmasından kaynaklı olarak zihninde olumsuz senaryolar kurgular.

Şehzade Yılanın Evlenmesi ve Eşini Öldürmesi

Zaman içinde büyümüş ve genç bir delikanlı olmuş olan şehzade yılan oldukça asabileşmiştir. Başvezir Korsanlar Padişahı'na şehzadenin evlenme çağrısının gelmiş olduğunu ve bu yüzden onun bu kadar sinirli olduğunu söyler. Başvezir Korsanlar Padişahı'nın oğluna kızını seve seve verebileceğini söyler. Fakat oğulları şehzade tarafından öldürülmüş olan vezirlerinin kızlarının da ölmesinden korkan Korsanlar Padişahı bu teklifi reddeder. Başvezir Korsanlar Padişahı'na İstanbul sosyetesinden olan Mustafa Kaval'ın kızını isteyebileceklerini söyler. Mustafa Kaval onlarca fabrikaya ve çiftliğe sahiptir. Fakat soylu bir ailede doğmamış olmaktan

utanan Mustafa Kaval, kızını soylu bir ailenin oğluyla evlendirmeye can atmaktadır. Mustafa Kaval yeni düzenin zenginleştirdiği isimlerden biridir. Temel Reis'e göre onun gibi insanlar insanlık soyunun en aşığılık türüdür. Başvezir Mustafa Kaval'dan büyük kızı Gülderen'i ister. Kızını padişahın oğluyla evlendirecek olan Mustafa Kaval çok mutlu olur. Gülderen de bir yılanla evlenmeyi oldukça ilginç bulur ve bütün sosyetenin kendisinden bahsedeceğini düşünür. Üç gün üç gece süren bir düğünle ikili evlenir. Mustafa Kaval kasabada düzenlenen düğüne İstanbul sosyetesinden önemli isimleri davet etmiştir. Davetliler arasında sömürgecilige karşı olan gençleri hapse atan bakan da vardır. Gerdek gecesi yeni evliler birlikte olurlar. Fakat cinsel birleşme sırasında şehzade Gülderen'i boğarak öldürür.

Şehzade Yılanın Tamamen İnsan Olması ve Deniz Kızıyla Evlenmesi Eşinin ölüsünü alıp deniz kenarına giden şehzade kendisini öldürmek ister. Korsanlar Padişahı ona engel olur ve ona kızını padişahın oğluna vermek isteyen bezirganların oldukça fazla olduğunu söyler. O günden sonra şehzade evlendiği her kadını gerdek gecesi istemsiz bir şekilde öldürür. Şehzade Korsanlar Padişahı'na yıllar önce üç insanla tanışmış olduğunu, onlarla arkadaşı olduğunu ve sorununu onların çözebileceğini söyler. Başvezir Salih'i bulur. Salih evlenmiş, çocukları olmuş ve teknelere sahip olmuştur. Cemil hamallık yapmaktadır ve Bahri cezaevindedir. Padişahın ülkesine gidildiğinden Korsanlar Padişahı şehzadenin yaşadığı sorunu Salih'e anlatır. Salih Korsanlar Padişahı'ndan soruna çözüm bulabilmek için üç gün süre ister. Kasabaya geri dönen Salih şehzadenin durumunu Temel Reis'e anlatır. Temel Reis Korsanlar Padişahı'yla görüşür. Ondan büyük mavi ağlar ister ve kırk gün beklemesini söyler. Bir mürettebatla yedi denizin ardına giden Temel Reis, deniz kızını yakalayıp kasabaya getirir. Salih deniz kızına nar ağacından koparılmış bir dal verir ve ona şehzadeyle gerdek gecesine girildiğinde sopayı üç kez vurup şehzadeye soyunmasını söylemesini ister. Gerdek gecesi şehzade yılanla karşılaşılan deniz kızı Salih'in söylediği şeyleri harfiyen yapar. Şehzade yılan derisini çıkarır ve insan şeklini alır. Deniz kızı şehzadenin yılan derisini alıp ateşe atar. Artık şehzade tamamen insan olarak kalacaktır. Şehzadenin insan halini gören deniz kızı ona aşık olur. Sevgililer o gece birbirlerinin olurlar. Ertesi sabah şehzade nar ağacı dalını da ateşe atar.

Salih'in Endişelenmesi Elindeki oyuncak kamyonla birlikte sahildeki mağaraya doğru kaçmış olan Salih, polis tarafından takip edildiğini düşünür. Yakalanması durumunda başına gelebilecek kötü şeylerden korkar. İçine girmeye korktuğu mağaraya girer ve akşama kadar orada bekler. Akşam vakitlerinde tedbirl bir halde etrafını kolaçan ederek eve gelir. Birkaç defa evin etrafında dolandıktan sonra içeriye girer. Annesine eve polisin gelip gelmediğini sorar. Annesi onun kötü bir şey yapmış olduğundan endişelenince polislerin Metin'i aradıklarını söyler. Bahri eve gelmiş ve Salih'e bir torba bilye bırakıp gitmiştir.

Kasabaya Yeni Oyuncakların Gelmesi Oyuncak kamyonunun çalındığını fark eden çocuk Bahri'ye, onun zaten çalışmadığını ve babasının kendisine daha iyi oyuncaklar alacağını söylemiştir. Bahri'yle Osman Ferman'ın oğlu yakın arkadaş olmuşlardır. Bahri bilye oyununu kazanmış ve onunla tekrar oyun oynamaya geleceğini söylemiştir. Salih oyuncak kamyonu evin içinde oynamaktadır. Oyuncak kamyonun Osman Ferman tarafından görünmemesi için evinin yakınındaki çocuklarla oynar. Bir süre sonra Hacı Nusret'in dükkanına yeni oyuncaklar gelir. Osman Ferman'ın oğluna yeni oyuncakların alınacağını tahmin eden Salih ve Bahri çocukla yeniden bilye oynamaya giderler. Bahri'yle çocuk bilye oynarlarken Salih ona alınmış olan oyuncak ayıyı çalar. Ardından Bahri'yle Salih mahallede beğendikleri oyuncakları aynı yöntemle sahiplerinden çalmaya başlarlar. Fakat kısa bir süre sonra kasabadaki neredeyse her dükkan oyuncak satmaya başlar. Kasabaya gelen oyuncakların kaçakçılar tarafından getirildiği ve onların denizde buldukları gibi birçok söylentiler dolaşmaya başlar. Kasabanın oyuncaklarla dolması üzerine Bahri'yle Salih'in oyuncakları önemlerini kaybeder.

Salih'in Martinin Kanadını İyileştirmeye Çalışması Yeniden martısıyla ilgilenmeye başlayan Salih, onun kanadını iyileştirmeye karar verir. İlk olarak dokuma tezgahında çalışan büyük annesinin yanına giden Salih, sevimli tavırlarıyla onu yumuşatmaya çalışır ve ona kırmızı kuşaklı Ali Hoca'nın hikayesini anlatır. Rivayete göre Alim Hoca, cenneti kazanmış olan bir ermiştir. Ona cenneti kazanmasını sağlayan şeyse hayvanlara yardım etmiş olmasıdır. Salih Dilber Hatun'a martısına yardım etmesi halinde Alim Hoca gibi cennete gideceğini söyler. Ardından yardıma muhtaç olan bir canlıyla ilgilenmeyen kişinin dünyada beklediği kişiye kavuşamayacağını söyler. Salih Dilber Hatun'a martı için merhem yapmazsa Halil'in öleceğini ve ona asla kavuşamayacağını söyler. Salih'in sözleri üzerine Dilber Hatun sinir krizi geçirir. Dilber Hatun Salih'i ve kuşunu öldüreceğini söyler. Büyük annesinin cinnet geçirdiğini gören Salih kuşunu koyduğu sepeti alıp sahile doğru koşar. Büyük annesine söylediği şeylerden pişman olur fakat martısını ne pahasına olursa olsun iyileştirmek istemektedir. Akşam vakitlerinde sarhoş olan Sakallı Haydar'la onun bir arkadaşına rast gelir. Yıllar

önce kasabaya baytar olarak tayin edilmiş olan Sakallı Haydar, yaşadığı hayattan hiç memnun değildir. Otuz yıldır aynı düzen içinde yaşamış ve hiçbir şeye faydası dokunmamış olan Sakallı Haydar intihar etmek istemektedir. Salih, evine doğru ilerleyen Sakallı Haydar'ın yolunu keser ve martısını gösterip onu iyileştirmesini ister. Bir süre sonra Salih'in yanına gelen Sakallı Haydar martıya bakar ve onun çoktan ölmüş olduğunu ve martı kanadının iyileştirilemeyeceğini söyler. Sakallı Haydar hayata ve herkese küsmüştür. Yaşadığı acıları başkalarından çıkarmaktadır. Ardından Salih Doktor Yasef'e gider. Doktor Yasef martıyı dikkatlice inceler ve Salih'e martı kanadını iyileştiremeyeceğini söyler. Fakat Eczacı Fazıl Bey'e gitmesini ve ona kanat için ilacı olup olmadığını sormasını önerir. Salih Fazıl Bey'e gider fakat girdiği gibi dükkandan kovulur. Büyük annenin martıya ya da onu öldürmesinden korkan Salih, geceleri korku içinde eve dönmektedir. Annesi Salih'e büyük annenin hiçbir şey yapamayacağını ve onun kötü bir şey yapmasına müsaade etmeyeceğini söyler. Salih, annesi başucunda beklerken uyur. Ertesi gün anlattığı destanlarla ve masallarla ünlenmiş olan Gözbağcı Cerrah Ali'nin yanına giden Salih, kuşu için ondan medet umar. Fakat olağanüstü güçleri olduğunu ve çok zengin olduğunu iddia eden Ali Salih'e yardım edemeyeceğini, kuşun çoktan ölmüş olduğunu söyler.

Salih'in Dövülmesi ve Salih'le Martının İyileşmesi Behçet, Necati ve Çerkesoğlu gömleğinin üzerindeki Che Guevara resmi yüzünden yakaladıkları Salih'e işkence ederler ve onu sorguya çekerler. Alman bir turistten gömleği almış olan Salih'in hiçbir şeyden haberi yoktur. Boş yere dövülmüş ve işkence görmüştür. Salih'i kan işeyinceye kadar dövmüş olan komandolar, bir süre sonra onu serbest bırakırlar. Babası Salih'i sırtına alıp eve getirir. Sahilde bıraktığı martı da eve getirilir. Günlerce yataktan çıkamayan Salih, kendisiyle ilgilenilmesinden ve martısının böylesine özgürce dolaşıyor olmasından çok mutludur. Bundan dolayı Salih, iyileşmiş olmasına rağmen bir süre daha hasta rolü yapar. Annesi Salih'e, bir daha yabancılardan aldığı gömlekleri giymemesini söyler. Şehzade yılan Salih'e ve martısına yardım etmek ister. Onu döven kişileri yakalar ve onları Salih'in karşısına çıkarır. Fakat Salih onları affeder. Şehzade yılan Erciyes'teki has bahçede bulunan ölüm otunu aramaya gittiğini söyler. Böylece ölüme engel olacaktır. Şehzade yılanın etrafındaki herkes kendileri için de ölüm otu ister. Şehzade yılan herkese yetecek kadar getireceğini söyler. En sonunda Salih sakat martısını Temel Reis'e götürür. Temel Reis yapmış olduğu bir merhemi martının kanadına sürer ve onu iyileştirir.

Martının Öldürülmesi ve Salih'in Hayatın Gerçekleriyle Tanışması Üyesi olduğu kaçakçı çetesinin patronu olan Albay'dan daha fazla pay isteyen Metin, Salih'in gözleri önünde suç ortağı olan arkadaşları tarafından öldürülür. Ailesinin bütçesine daha fazla katkı sağlamak isteyen Osman Kaptan Metin gibi kaçakçılık yapmaya karar verir ve uzak bir yerden mal almaya gitmeye hazırlanır. Vedalaşma sırasında Dilber Hatun Osman Kaptan'a engel olmaya çalışır. Salih babasının dedesi gibi geri gelmeyeceğini hatta Metin gibi öldürüleceğini söyler. Bunun üzerine büyük anne Salih'in boğazına sarılır. Fakat Salih'i elinden kaçırın büyük anne, onun martısı yakalayıp kafasını koparır. Bu olay üzerine hayatın gerçekleriyle tanışan Salih bir işe girip para kazanmaya karar verir. İlk olarak Salih Temel Reis'in yanında işe girip İstanbul'a gidebilmeyi ümit eder. Fakat oyun oynamaya kendisini kaptırmış olan Salih Temel Reis'i kaçıtır. Bunun üzerine Salih, demirci dükkanına gider ve İsmail Usta'nın yanında çırak olur.

Temalar

Arayış Yaşadığı kasabada olup biten bütün olayları izleyen ve canlılarla doğa olaylarını gözlemleyen Salih, hayatı anlamaya ve insanları tanımaya çalışmaktadır. Sahilde kanadı kırık bir yavru martı bulan Salih, onu iyileştirmek için elinden geleni yapar. Lakin yardım istediği hiçbir insan onun çağrısına kulak asmaz. Salih yavru martıyı iyileştirmek ve onun hayatını yaşamasını sağlamak için bütün gücüyle çalışırken, başkaları genel olarak yavru martının sorunlarıyla ilgilenmezler. Zorluklar karşısında güçlü durmaya çalışan ve sorunlarına çözüm bulmaya uğraşan Salih çoğu zaman kendi hayal dünyasına sığınır.

İç Gözlem Hayatı anlamaya ve insanları tanımaya çalışan Salih, insanların neden bu kadar soğuk olduklarını ve hayattan koptuklarını düşünür. İnsanların sevgisizliği, merhametsizliği ve insani değerlerden bu kadar kopmuş olmaları onları düşündürmektedir. Bir şeyi çok isteyen ya da bir sorunla karşılaşan Salih hayal dünyasına sığınarak isteklerini gerçekleştirir ve sorunlarına çözüm bulmaya çalışır. Bir çocuk olarak hayatın gerçekliği onu oldukça rahatsız eder. Bundan dolayı sürekli olarak her istediğinin gerçekleştiği ve her sorununun çözüldüğü hayal dünyasına kaçır.

Aile Salih'in ailesindeki kadınlar, dokuma tezgahında yaparak elde ettikleri ürünler sayesinde ailenin geçimini sağlamaktadırlar. Aile üyeleri Salih'in tembelliğinden ve aylaklığından oldukça sıkılmışlardır. Onun yaşitları gibi bir işe girip çalışmasını istemekteler. Baba Osman Kaptan çalışmadığı gibi ailesinin kazandığı parayı içki, sigara ve kumar için harcamaktadır. Fakat daha sonra ailesini sömürdüğünü fark eden Osman Kaptan hatasını anlar ve bir işe girip çalışmak ister. Gerçek zamanda 1970'li yıllarda geçen anlatıda ailenin verdiği yaşam mücadelesi ve birlikteliği üzerinde durulur. Çeşitli sorunlarla karşılaşan aile bir arada kalmaya çalışmaktadır.

Savaş 1970'li yıllarda bütün dünya siyasi ve ekonomik alanda iki kutba ayrılmıştır. Komünizm ve Kapitalizm arasındaki soğuk savaş dünyadaki bütün toplumlara etkiler. Soğuk savaşın bütün şiddetiyle süregeldiği dönemlerde Türkiye'de yaşayan insanlar da siyasi açıdan ikiye ayrılmışlardır. Behçet, Necati ve Çerkesoğlu üstünde Che Guevara'nın resmi olan bir gömlek giyen Salih'i yargısız infaz yaparak yakalarlar ve ona işkence ederler. Che Guevara resminin gözleri oyulur ve gömleği nerden aldığı ve neden giydiği konusunda Salih sorgulanır. Türklüğün savunusu adı altında kendileri gibi düşünmeyen insanlara işkence eden kişiler kendilerine komando demekteler. Türklük adına insanlara işkence eden karakterlerden biri Arnavut, biri Boşnak ve diğeri de Çerkeştir.

Kayıp Salih martısını iyileştirmek ve onu hayatta tutmak için çok çaba sarf eder. Onu sağlığına kavuşturmak için birçok insandan yardım ister, hatta büyük annesini oldukça zorlar. Fakat büyük annesine kaldıramayacağı kadar ağır sözler söyleyen Salih, bunun bedelini martısını kaybederek öder. Martısının ölümünden sonra hayatın gerçekleriyle tanışıp hayal aleminden çıkan Salih, bir işe girmeye karar verir ve etrafında olup bitenleri izlemekten vazgeçer.

Takıntı On bir yaşında bir çocuk olarak Salih, yapmaya karar verdiği ve almak istediği şeyleri takıntılı haline getirir. Amaçlarına ulaşana kadar huzur bulamaz ve bir amacına ulaştığında derhal başka bir amaca yönelir. Anlatı boyunca Salih'le ilgili karşılaştığımız her olayda ve faaliyete geçirdiği her eylemde onun ne kadar takıntılı bir karakteri olduğunu görmekteyiz.

Kişi İncelemesi

Salih

(Açık/Duygusal)

Karakter "Salih on birine basıyordu. İnce çeneli, kocaman mavi gözlüydü. Gözleri hep, hiç kırılmamış gibi öyle açık açık duruyordu. İnce, uzun, zayıftı. Parmakları uzundu. Dizlerine kadar yırtılıp salkım saçak olmuş solgun bir mor pantolon giyiyordu, blucin dediklerinden. Ayağına yepyeni bir kauçuk ayakkabı geçirmişti. Tabanı kalındı. Bu ayakkabının mahallede çok dedikodusu olmuştu. Ayakkabıyı Salih bir turistten, turist uyurken çalasıymış. Salih ömründe hırsızlık yapmamıştı. Şu giydiği blucine, yeşil, üstünde sakallı bir bereli adamın resmi olan gömleğe, belindeki kemere bir kuruş bile vermemişti ama Salih hırsızlık yapmazdı. Gömleğinin göğsündeki bereli sakallı adam azıcık hüzünlüydü ya, çok güzel, insanca bakıyordu. Beresinin tam alnın üstüne gelen yerinde de bir yıldız vardı, kırmızı. Salih bu gömleği o güzel genç turist kızdan aldıktan çok sonradır ki, gömleğin üstündeki resmin kimin resmi olduğunu merak etmişti". Çevresinde dönen dünyayı kendisini kaybetmişçesine izleyen Salih'e Temel Reis "Al Gözüm Seyreyle Salih" adını vermiştir. Salih çevresinde olup biten olayları ve canlıları sürekli olarak gözlemlemektedir. On bir yaşlarındaki bir çocuk olarak sürekli hayal kurar ve zorluklarla karşılaştığı zamanlarda daima hayal dünyasına sığınır. Kurduğu hayallerin etkisinde kalan Salih zaman zaman gerçeklikle bağını koparırmış gibi görünmektedir. Salih ilk olarak yaralı halde bulduğu yavru martıyı iyileştirmeye çalışır. Daha sonra bir dükkanın vitrininde gördüğü oyuncığa sahip olmayı takıntı haline getirir. Salih içinde yaşadığı dünyayı anlamaya ve insanları tanımaya çalışan bir karakterdir. Bir çocuğun genel psikolojisi Salih üzerinden yansıtılır ve zor duruma düşen insanın kendi mitini yarattığı tezi onun üzerinden savunulur. Kişilik özellikleri açısından Salih; duyarlı, maceracı, hayalperest, takıntılı, yardımsever, sitemkar, meraklı, canlı ve endişeli bir karakterdir.

ÖRNEK ANILAR

Kararsız Yavru martıyı bulan Salih, onu büyük annesine götürüp götürmemek konusunda kararsız kalır. Kendi kendisiyle bu konu üzerine tartışmaya başlar: "Salih, kuşu bırakacak adama dilini çıkarıyor, onun ağzına, burnuna, kafasına türlü öykünüyordu. Gözlerini de şaşılaştırıyordu. Kuşu bırakacak çocuk çok öfkeli, ona bırakamayacağını söyleyen çocuk da alaycıydı".

Sevilmeyen Kendi başına buyruk davranışlar sergileyen Salih zaman zaman ailesi ve kasabalılar tarafından dışlanır: “Dili varmıyordu, onu hiç sevmiyor, o mahalleye girince herkesin kaşları çatılıyor, kimsenin ağzını bıçaklar açmıyordu, ağızlarını...”.

Pişman Sakat martıyı bulması üzerine onu büyük annesine götürüp tedavi ettirmek ister. Fakat geçmişte büyük annesini üzecek bir şey yapmış olan Salih, yaptığı şeyden pişmanlık duyar: “Büyük ananın merhemleri ne kadar güzel kokar, hele ocaktayken, kaynarken. Ama o herkese düşman. Salihi mi, eline geçirse bir kaşık suda boğar. Keşki Salih ona o işi yapmasaydı”.

Meraklı Etrafında olup biten her şeyle yakından ilgilenir: “Dış adanın üstüne inip konan martılara bakıyordu. Dış adayı çok iyi tanırdı. Başı sıkışınca hep Dış adaya gitmek isterdi. Bu yüzden incüğünü cıncüğünü bilirdi Dış adanın. Martılarını da bir bir tanırdı. Kim tanır bu dünyada onun kadar martıları, bulutları, bir de boncuklu arıları... Bir de Temel Reisi, İsmail Ustayı, bir de... Bir de kim tanır örümcek deliklerini, kuğu göllerini bu dünyada Salih kadar, kim?”.

Canlı “Salih, gözleri kocaman kocaman açılmış, ta kendini bildiğinden bu yana dünyada ne görmüşse şaşırılmış, onun karşısında, yanında, uzağında durmuş, içine girercene, canını verircene, canını koymuş, bütün gücünü, insanlığını gözlerine toplamış, baktığı şeyle, ağaçsa ağaçla bütünleşmiş, bir olmuş, kuşsa kuş, bulutsa bulut, balıkça balık, çiçekse çiçek, karıncaysa karınca olmuş, insansa, sevdiği insansa insan...”.

Kurnaz Büyük annesine dalkavukluk yaparak kendisini affettirmeye çalışır: “Bilirim büyük ana, dedi. «Ben bilmezsem kim bilir, senin merhemlerinin üstüne yok. Sen şu merhemlerinin gizini bir versen doktorlara, bize ne vermezler ki... Bir günde zengin oluruz”.

Duyarlı Sakat durumda olan martıya yardımcı olabilmek için elinden geleni yapar: “Sepetin içindeki bir martı yavrusu, dedi Salih. «Denizin kıyısında buldum.» Boynunu büktü. «Kanadı kırılmış. Ne yiyor, ne de içiyor. Onun öyle durduğuna bakma, ölü değil. Üç tane de balık yuttu ki, nah böyle böyle üçü de”.

Takıntılı Tefeci Hacı Nusret’in dükkanının vitrininde gördüğü oyuncak kamyonu takıntı haline getirir: “Gidemezdi, şu balık sattığı süre boyunca, yel gibi sokaktan sokağa koşarken, kamyonu hiç gözlerinin önünden gitmemiş, aklından çıkmamıştı. Salihin böylesine canını dişine takıp koşturması neydi yani. o da elalem gibi, yavaş, alır, sindire sindire balık satmasını bilmez miydi? Duramıyordu yerinde. Nasıl dursundu, her an bir çocuk kamyonu görebilir, babasına satın aldırabilirdi”.

Dilber Hatun (Büyük anne)

(Uyumsuz/Duygusal)

Karakter Dilber Hatun’un dırdırına ve öfkesine katlanamamış olan Halil, kırk yıl önce eşini ve çocuğunu geride bırakmış ve bir daha geri dönmemiştir. Yirmi iki yaşında dul kalmış olan Dilber Hatun oğlunu tek başına büyütüştür. Kırk yıl boyunca eşinin geri dönmesini beklemiş olan Dilber Hatun oldukça huysuzlaşmıştır. Çevresindeki herkese, özellikle ailesine, düşman olmuştur. Yaptığı merhemler sayesinde kasabanın en meşhur şifacısı olarak tanınan büyük anne, aynı zamanda dokuma tezgahında çeşitli bezler yapıp para biriktirmektedir. Para sandığına hiç kimseyi yaklaştırmaz ve hiç kimseyle herhangi bir şeyini paylaşmaz. Yetiştirilme biçimi yüzünden oğlu oldukça şımarıktır ve büyük anne oğlunu dolduruşa getirerek gelinini ona dövdürür. Büyük anne sürekli olarak sinirli, huysuz, hasmane, kindar, bencil ve cimri bir ruh halindedir. Geçmişte torununun kendisini üzmuş olduğunu unutmamıştır. Bundan dolayı onun sakat olan martısına yardım etmeyi kabul etmez. Etrafındaki insanların mutluluklarından rahatsızlık duyar. Torununun ona yapmış olduğu şeyi affetmemiş olan büyük anne, ona karşı özel olarak kin güder.

ÖRNEK ANILAR

Öfkeli Yıllar önce eşi tarafından terk edilmiş olan büyük anne herkese karşı düşman olmuştur: “Büyük anası bir belaydı, çok mendeburdu, ona da, herkese de, bütün dünyaya da düşmandı. Kurda kuşa, börtü böceğe de düşmandı. O dünyadaki her şeyi kırıp dökmek, öldürmek isterdi ya, çok da güzel merhem yapardı”.

Bencil Yapmış olduğu merhemlerin tariflerinin kendisiyle birlikte yok olacağını söyler: “Vermem,» diye yineledi büyük ana. «Veremem. Benim merhemlerim benimle birlikte ölecek”.

Huysuz “Benim merhemlerim insanlar için, insanlar... Kuşlar için değil, pis martılar için hiç delil. Duydun mu Salih, duydun mu?”.

Acımasız Salih'i üzme için martının öleceğini söyler: “Yara almış martı kuşunun, dünya dünya olalı yaşadığı hiç görülüş müdür ki. Bu da zaten geberik bir martı. Dudaklarını büktü, “Vah vah,” diye alay etti acır gibi. «Vah vah, geberecek bu martı kuşu.» Kıvançla dudaklarını yaladı. «Vah vah vaaah, ölecek”.

Kibirli Yaptığı merhemleri kuşlara layık görmez: “Benim merhemim kuşlar için öyle mi? Benim merhemim... Benim merhemim için şu denizin reisleri, paşaları gelir de bu kapının eşiğine yüz sürerler de, merhemimin her dirhemine bir sarı altın verirlerdi. Bunlar gelmişler de benden kuş merhemi istiyorlar”.

Tatminsiz Büyük anne daima kendisinde olmayan veya kendisinden uzak olan şeylere özlem duyar: “Böyle cadalozlar hep kendi uzağındakileri severlermiş. Gözlerinin önüne Cenneti serin o cenneti onlara verin istemezler, sevmezlermiş de, ulaşamadıkları çölü, dikenli kıracı severlermiş”.

Cimri Parasını kimseyle paylaşmak istemez. Sandığının soyulduğunu sandığında çılgına döner: “Hırsızlar, hırsızlar, hırsızlar, hırsızlaaaar... Büyük ana tepiniyor, dövünüyor, saçlarını yoluyor, evin ortasında, kendi yöresinde dönüyordu. Soluğu taşarak: “Hırsızlar, hırsızlar paramı çaldı, hırsızlar sandığımı açtılar, hırsızlar, hırsızlaaaar...”.

İsmail Usta (Uyumlu/Vicdanlı)

Karakter “İsmail Usta heybetliydi. Hiç de öyle eskisi gibi azgın yüzlü değildi bugün. Belki yetmiş, belki seksen, belki de doksan yaşındaydı. Ama bugün küçücük bir çocuk gibi sevinçliydi. Kalın ak kaşlarının altındaki çimeni yeşil gözleri birer damla ışığı. Devinimleri ağırdı, ölçülüydü ya, ayakları, elleri zil takmışlar gibi, sevinçten oynuyorlardı. Makas görmemiş kıvrıcık ak saçları, gene makas görmemiş kıvrıcık apak sakalına karışmıştı. Kavlamış, eskiyip mitillemiş deri bir önlük takıyordu, önlüğü de güzeldi bugün. Demirciler hep deri önlük takarlar, sıçrayan yalımlar yakamasın diye. Uzun parmaklı elleri de çok güzeldi İsmail Ustanın, kırış kırış enseşi hiç gözüküyordu, boynu da...”. Demirci ustası olan İsmail, ilkelerine oldukça bağlı olan ve yaptığı işi çok ciddiye alan bir karakterdir. Salih İsmail Usta'nın demirciliğini atölyenin önünde oturduğunda gün boyunca izler. Bir gün onun gibi büyük bir demirci ustası olmak istemektedir. İsmail Usta çalıştırdığı çıraklarından çok fazla özveri göstermelerini bekler ve karşılığında ücret olarak onlara fazla para vermez. Onun ciddiyetine ve ilkelerine dayanamayan çoğu çırak atölyeden ayrılmıştır. Fakat İsmail Usta'dan eğitim alan herkes İstanbul'un en iyi tornacılarından biri olmuştur. Anlatı boyunca Salih İsmail Usta'nın yanında çalışmak ister. Ancak eserin sonunda onunla çalışma şansını yakalar.

ÖRNEK ANILAR

Çalışkan İsmail Usta yaptığı işe kendisini adamaktadır: “Demirci İsmail Usta bile görmedi arısını. Görse bile bakar mıydı o işinden başka, demirden ateşten başka hiç bir şeyi görmeyen, o”.

Tecrübeli Yaptığı işte oldukça ustalaşmış olan İsmail Usta, usta olacak çırağı görür görmez tanır: “En iyi, eli yatkın, demirci olacak çocuğu bir bakışta anlardı İsmail Usta. İşte bunda, yıllar yılı hiç şaşırmamıştır İsmail Usta. Bazı kişiler analarından demirci doğarlar. Onlar demircilikten başka hiç bir işe yaramazlar. Böylesi demirci doğmuş çocuklar dükkanın önünden geçerlerken gözleri kıvılcım saçan ocağa bir değmeye görsün, yüreklerinden, yüreklerinin ta kökünden yakalanıverir (...)”.

Ciddi “Ustayla çırak hiç konuşmazlardı. Anlaşmaları için konuşmanın da bir gereği yoktu. Birbirlerine nasıl davranacaklarını ikisi de, incığına cıncığına kadar, çoktan öğrenmişlerdi”.

Saygın İsmail Usta'nın yetiştirdiği her çırak işinin ehli olur. Bundan dolayı İsmail Usta kendisini tanıyan herkesten saygı görür: “İsmail Ustanın ayrılan çıraklar soluğu İstanbul'da bir tornacıda, bir otomobil onarıcısında, bir fabrikada alırlardı. Kasabaya geldiklerinde de ilk uğradıkları yer Ustanın dükkanı, ilk öptükleri el, analarının babalarının elinden önce, İsmail Ustanın eli olurdu. İsmail Usta çıraklarıyla konurlanırdı”.

Duyarlı Hayatı boyunca çok şey görmüş ve çok badireler atlatmış olan İsmail Usta, hayatla ilgili önemli dersler verir: «Niye öldürüyorsunuz onları, behey eksik yürekler, niye? Sevişenleri öldürünce ne geçecek elinize? Kan insanı akıllandırmaz delirtir. Doyurmaz, gittikçe de ölürcesine dayanılmaz, acıktırır.» Bunu olduğu gibi nedense, belki bu sözleri İsmail Usta her gün sabah akşam söylüyordu da, ezber etmişti Salih».